Incunabula

Astronom.

Liber Alberti magni de dua bus sapientijs et de recapitu latione omniū librorū Astro nomie.

Incipit liber Alberti magni de duabus sapientijs et de recapitulatione omnium librorū astronomie.

OCcasione quorundam librorū apud quos nō est radix scientie: qui cum sint vere sapientie inimici: hoc est dñi nostri iesu christi: qui est imago patris et sapientia ꝑ quē fecit ꝛ secula: fidei amatoribus katholice sunt merito suspecti: placuit quibusdam magnis viris vt libros quosdā alios ꝛ forte innoxios accusarent: qm̄ enī plures antedictorū librorꝫ nigromanciā palliāt ꝓfessione astronomie mentientes libros notabiles de eadem fecere et apud bonos et graues abhoīabiles reddiderunt. Quare quidam zelator fidei et philosophie vtriusqꝫ frater scilicet in ordine suo applicuit animum: vt faceret commemorationem vtrorumqꝫ librorum exponens initium materiam titulos et continentias singulorꝫ in generali et qui fuerūt eorū auctores: vt. s. liciti ab illicitis separarent: et aggressus est vt diceret nutu dei.

Capitulum primum.

d

Due sunt magne sapientie ꝛ vtraqꝫ nomine astronomie censet: quarꝫ prima est in scientia figure celi ꝑmi et equalitate motus ei⁹ super polos equatoris diei ꝛ celorꝫ sup eo positorꝫ qui sunt oppositi sup polos alios extra primos et ipsi sunt celi stellarū fixarū et errantiū: quarū figura est velud figura sperarꝫ inuicē cōtinentiū. In scia quoqꝫ descriptionū circulorum in eis: quorū dā eque distātiū equatori: et quorundā cōcentricorꝫ eidē ꝑm declinationē ab ipo. Et aliorꝫ egresse cuspidis: et quorundā concentricorꝫ sup speras egressorū: et aliorum silr oīm concētricorꝫ sup cuspidē equatoris ad quātitatē egressionis cuspidū egressoris. Et in q̄titate vniuscuiusqꝫ eorum et elongatiōe a terra. Et qualiter mouent planete motu orbium deferentiū ꝛ motu corporū in orbibus. Et quid accidat eis ex variatione situs: vt sunt ꝓiectiones radiorꝫ inuisibiles ꝛ eclipses solis et lune. Ceterorū qꝫ planetarū adinuicē: et esse eorū in circulo sue augis vt sunt eleuatō depressio motus latitudīs reflectionis et inflectionis et in circulo breui: vt sunt statio dire-

ctio retrogradatio: et inesse eoꝝ a sole: vt sunt cõbustio esse sub
radijs: ortus occasꝰ: atq; du sthoriath que est destructio ex ori-
entalitate a sole ⁊ occidẽtalitate a luna in mẽsura et magnitu-
dine spere terre tã habitabilis q̃ inhabitabil' cũ vniuersis par
tibus suis tã terrestribꝰ q̃ marinis atq; longitudinis dyametri
eiꝰ: ⁊ mensuris corpoꝝ magnitudinis planetaꝝ et stellarũ q̃rũ
ꝓbatio fuit possibilis respectu spere terre que est cõis eoꝝ mẽ-
sura: et in longitudine eoꝝ a terra ſm mensurã dyametri ipius
Amplius in descriptiõe accidẽtali vniuerse terre: ex volubili
tate circuli ex diuersitate diei et noctis et ascensionibꝰ signorũ
in circulis directis qui sunt hemisperij linee eq̃noxialis ⁊ in cir
culis decliuibꝰ qui sunt hemisperij climatũ ⁊ in diuisione ipoꝝ
climatũ ꝑ crementũ longioris diei ſm quãtitatez dimidie hore
equalis: ⁊ in quãtitate tẽporũ diei ⁊ noctis in singulis climati-
bus. Postea de diuersitate estatis q̃ fit bis in anno ex transitu
solis sup cenith capitũ regionũ que sunt ab equatõe diei versꝰ
finẽ scdi climatis ⁊ in descriptione locoꝝ que sunt post climata
quoꝝ plura tangunt a mari et habent vnũ diem longiorẽ vna
reuolutiõe celi aut pluribꝰ et vnã noctem silr eo q; in eis mlto
tpe nõ occidit sol: nec in multo alio oriat vsq; dũ ꝑuenit super
polos sup quos mouet celũ primũ vbi totꝰ annꝰ efficit vnꝰ di-
es cũ nocte sua ⁊ hec est vna magna sapiẽtia quã dixi nomine
astronomie cẽseri: ⁊ huic nemo ꝯtradicit nisi qui fuerit ꝯtrariꝰ
veritati. Ex libris ergo q̃ post aritmetricos et geometricos in-
ueniũt apd nos scripti sup his. Prior tpe cõpositꝰ ẽ quẽ scpsit
Nemroth gigas lerobantẽ ad discipulũ suũ q̃ sic incipit Spe-
ra celi in qua ẽ parũ ꝓficui ⁊ falsitates nõ nulle: sed nihil est ꝯ
fidẽ in scia. Sed quid de hoc vtiliꝰ inuenit est liber ptolomei
pheludiensis: vel phebidensis: qui dr grece magasim arabice
almagesti: latie maior ꝑfectꝰ. Qui sic icipit bonũ fuit scire. Et
sup almagesti de eodẽ agit late satis ⁊ cõpendiose. Et messa-
halla de scia motꝰ orbis q̃ sic incipit Incipiã ⁊ dicã: q̃d et cetera
orb Quãt i almagesti obliget ⁊ in cõmẽto Geber tã ꝓlixe dictũ
comode restringit ab algasele hispano: qui est dictꝰ albategni
in libro suo qui sic incipit. Itẽ vniuersa ⁊c. ibi corrigũt quedã
que ipse dixit nõ ex errore ptolomei sed ex suppositiõe radicũ
abrachi accidisse que tñ fidẽ pungere nõ videt. Ex his quoq;
duobꝰ libris collegit quidã vir librũ primũ stilũ Euclidis cuiꝰ

cōmētariū cōtinet snias vtriusqȝ scȝ Gebrith atqȝ albategni: q̄ sic incipit oēm recte philosophiā. Corrigitur aūt apud thebit motus stellarū fixarū in libro qui sic incipit imaginabor sperā Et apō Johem iebitim hisponēsem mot⁹ veneris ⁊ Mercurij i li. quē nominat flores suos Et apud quēdā aliū ampliat illō qō est sup figurā latā cōiunctā atqȝ disiunctā in libello qui sic incipit intellexi voluit Albetragius p̄ncipia corrigere ⁊ suppositiōes ptolomei cōsentiēs quidē suis ꝯclusionib⁹ scȝ affirmās celos inclinatos nō oportere mouere in cōtrariū mot⁹ celi primi: nisi ꝑpter retractationē et postergationē: cū nō pñt assequi vehemētiā mot⁹ primi. Et incipit liber su⁹ detegā tibi secretū. quē siquidē multi recipiunt amplectētes ob sentētiā reuerētia arestotilis. Ex libro celi ⁊ mōi quē assumit: quidā aūt idignāt̄ ꝙ malo suo intellectu aus⁹ fuit reprehendere pto. Subtili⁹ aūt quod in hac scientia inuenitur est liber eiusdē pto. qui est dict⁹ arabice balkabora: latine planisperiū pto. qui sic incipit: cū sit possibile Gessori: in quo demōstrat in plano que cōtingunt in spera corporea demōstrari: siue demōstratione võ habent̄ per viā narrationis apud alphoraganū thiberiadē he eedē cōclusiones q̄ in Almagesti demonstrate sunt in libro qui sic incipit numer⁹ mensium arabū ⁊c̄. hec et plura ex his habent̄ sub cōpendio in libro thebit de diffinitionib⁹ qui sic incipit eq̄tor diei Exercitiū aūt adinueniēda loca planetaꝝ et capitis draconis et quedā alia: est in libro qui dicit̄ liber Canonū ptolomei quē nō puto fuisse pheludiēsem sed aliū ei eq̄noīe qui fuit vnus ex regib⁹ Egipti. Et sic incipit intellect⁹ climatū. Et cōstitut⁹ est sup annos egiptioꝝ qui dicunt̄ giltoniū vel ad meridiē ciuitatis allexādrie cui⁹ longitudo ē ab occidēte. 51. graduū et. 34. minutorū. Latitudo võ. 31. ḡduū post quē cōposuit Canones machometus alkacorinthes super annos persaꝝ qui dicuntur gerdargrith ad mediā diem ciuitatis arim cui⁹ longitudo est ab oriente ⁊ occidente equalis et latitudo eius est nulla. Et p⁹ illū scripsit librū alxigoth Minuēroth Agr̄ filij regꝭ ptolomei quē vocauit Almanach. Et hic quidē ꝑ diuturnitate tēporis dieb⁹ hisꝭ satis exquisite ab exq̄site calculatoīs võtate declināt Sed qui perfecti⁹ hoc tradidit fuit arzakel hispan⁹ in libro suo qui sic incipit. Dato ꝙ ann⁹ lunaris ⁊c̄. cuius radices cōstitute sunt sup annos arabū qui dicunt̄ machometi ad mediū diē ci-

uitatis toleti cui⁹ longitudo est ab occidēte.28.gradusi: ꝛ medietatis vni⁹ latitudo ꝟo ab eqnoxiali.40.gradib⁹ foꝛe: multi mltos libꝛos canonū ad ciuitates suas: sup annos dñi cōscri pserunt vt ē ille qui est ad mediā noctē ciuitatis Marsilie. Ali us ad mediū diē bondomarū. Et ali⁹ ad mediū diē tolose que est sub eodem meridiano cū ciuitate parisiensi cui⁹ longitudo est ab occidente.40.gra.foꝛe.47.medietatis. Latitudo ꝟo 49.gra.ꝛ decima vnius.

Capitulum.II.

s Unt pꝛeteꝛea libꝛi necessarij: de hac parte scientie: q̄ p viā narratiōis demōstrationē planisperij mutantur vt est ille quē transtulit Johes hispalensis hermānū incipiens: Herman⁹ xp̄i pauperū. Aut q̄ sic incipit astrologie speculatōes. Et alius liber messahallach qui sic incipit op⁹ astrolabij. Et iteꝝ ali⁹ ſm Johanē hysponē sem de vtilitate et ope astrolabij qui sic incipit pꝛimū capitulū in inuentionib⁹: isti sunt melioꝛes ex libris Astronomie de motu qui in latina lingua inueniunt: perspectiua Arestot. ad sup dicta nō descendit. Et isti sunt libꝛi: qui si a spectib⁹ desiderioꝝ viroꝝ subtracti fuerint magna pars et valde notabilis phie sepulta est saltē ad temp⁹ donec scʒ sanioꝛi consilio resurgat qui sicut dicit thebit fili⁹ choꝛe nō est lumē geometrie cū euacuata fuerit astronomia. Et ideo sciāt inspectoꝛes p̄dictoꝝ libroꝝ q̄ in eis nō inueniť vnicū verbum qd̄ sit vel esse appareat contra catholice fidei ꝟitatē Nec foꝛtasse iustū q̄ hij qui eos nunq̄ attigerunt iudicare pꝛesumunt.

Capitulum.III.

s Ecunda magna sapiētia et scientia que siť astronomia diciť est scientia iudicioꝝ astroꝛum: que est ligamentū naturalis philosophie ꝛ mathematice: sic eñ oꝛdinauit de⁹ altissim⁹ sapiam mūdi: vt ip̄e qui est deus vn⁹: deus celi: nō viui: velit operari in rebus creatis: que inueniūtur in his quatuoꝛ elementis inferioꝛibus: p stellas surdas ꝛ mutas sicut p instrumenta. Et nos habemus vnā scientiam mathematicā que docet nos in causis rerū creataꝝ causaꝝ cognoscere ꝛ aliā naturalem que docet nos in rebus creatis creatoꝛē creaturarū experiri: quid desiderāti⁹ cōscionatoꝛi quā hr̄e mediam scientiā que docet nos: qualiter

mundanorũ ad hoc vt illud mutatio celestiũ fuerit corporꝝ mutatione. Nunquid et hec est vna ex pcipuis pbationibus ꝙ nõ sit nisi vnus deus ꝛ sublimis in celis ꝛ in terris: si videlicet motus inferior motui superiori obedit. Si eñ essent diuersa principia nec haberet principem in celo aut in terra: nec esset regnũ celi et terre diuisum. non esset verisimile ꝙ esset hec obedientia firme permanens absq͡ʒ motu. Nunc autem ex ista scientia scitur euidenter ꝙ dicta obedientia stat: atq͡ʒ immutabiliter perseuerat quare tanto prouocat hoiem ad deum ardentius diligendũ quãto p ipam omniũ princeps attigentius atq͡ʒ principium declarat. Non eñ diligitur incognitus nec cũ sit primus agnoscet per prius. Nec p seipm cum sit incomphensibilis: restat ergo ꝙ p posterius p suos scilꝫ gloriosos effectus: hij autẽ sunt hõ et ordinatio vniuersi ad ipm videlꝫ supercelestiũ vt pbeant ducatũ rationalibus et elementorꝝ in quibus sumpt⁹ rationalium mensurent quã vniuersam ordinationem nulla sciẽtia humana perfecte attingit sicut scientia iudiciorum astrorũ quod vt liquidius appareat descendam ad ptes ei⁹ commemorans quasi oẽs libros: quos de ea latinitas ab aliarꝝ linguarũ diuitijs per interpretes mendicat. Capitulũ. IIII.

D Iuiditur ista sciẽtia ĩ duas ptes. Prima est introductoria ꝛ vsat circa principia iudiciorꝝ. Scõa vo explet in exercicio iudicandi Et h diuisa est ĩ q̃tuor ptes. Prima est de reuolutõib⁹. Scõa d natiuitatib⁹. Tercia de interrogatõibus. Quarta de electionibus horarꝝ: cui pti supponit pars illa q̃ est de imaginib⁹: de q̃ dictũ est ꝙ astrologie sublimitas est imaginum sciẽtia. Sꝫ isti associant libri maledicti necromancie de imaginib⁹ de pstigijs ꝛ de caracteribus annulis ꝛ sigillis. Eo ꝙ simulationis gr̃a sibi mutuãt quasdã obseruatiões astronomicas vt se reddãt aliquatenus fide dignas: quorꝝ venenũ ĩ seq̃ntib⁹ patefaciam nutu dei. Sed nunc reuertar ad partem introductoriã et ceteras per ordinem fm ꝙ promisi. Capitulum. V.

P Rincipia iudiciorum. in quorꝝ cõsideratione ꝯsistit sciẽtia introductoria: sũt nature signorũ essentiales fm quas dicũt calida sic-

ca frigida:humida:mobilia:fixa:cõmunia:masculia:feminia:
diurna:nocturna:imperantia:obedientia:se diligentia ꝯcordã
tia in ascẽsionibus aut in fortitudine aut in itinere. Et quid sit
etiã ĩ diuisiõe eoꝝ ex ciuitatibus regionibꝰ atq͛ locis ex arbori-
bus atq͛ seminibꝰ:ex aĩalibus quadrupedibꝰ:auibus atq͛ re-
ptantibꝰ. Ex membris quoq͛ corpis humani: et ex infirmitati
bus ꝛ ex quibusdã q̃ ſm aptitudinẽ vl'ineptitudinẽ vel mores
animi. Et nature signoꝝ accidentales ſm quas dicunt angu-
li succedẽtes anguloꝝ:atq͛ cadẽtes ꝛ etiã in diuisiõe duodecĩ
domoꝝ circuli ꝛ quartaꝝ ſm quas dicũtur corporea ĩcorporea
quibusdã colorata coloribꝰ:ascẽdẽtia ꝛ descendẽtia.lõga ꝛ bre
uia. Ceterũ nature planetaꝝ in semetipsis ſm quas dicunt ca-
lidi:frigidi:sicci:humidi:fortune vl'infortune hoc est opantes
iussu dei defectũ ꝛ destructõnẽ masculini diurni femini noctur
ni. ꝛ inesse eoꝝ a sole:ſm ꝙ dicũt accẽsi aut cõbusti aut sub ra-
diis aut orientales aut occidẽtales:aut alimbẽga ꝛ q̃dã alia in
esse eoꝝ ex circulo ſm qđ dicũt directi stationarij:retrogͣdi ꝛ in
esse eoꝝ abinuicẽ:ſm qđ dicunt cõiuncti aspicientes se: sepati
frustrati refrenati ꝓhibiti abscisi a lumine.i.vacui cursus:reci
piẽtes aut recepti trãsferẽtes colligẽtes: pulsantes:cadẽtes re
tribuentes obsessi:ferales:fortes:aut debiles. Preterea parti
cipando in signis planetaꝝ p dignitates essentiales: vt sũt do
mus exaltatio terminꝰ triplicitas facies genzahar.i.caput dra
conis quod interfectio interp̃tat hayz et augmẽtũ fortune:for
tune pegrinatio deiectio puteꝰ ꝛ p dignitates accñtales vt sũt
gaudia planetaꝝ:domorũ hore:diei et noctis ampliꝰ ꝑtiũ ꝓie
ctio q̃ ex tribus significatiõibus colligit:duabꝰ.s.naturalibus
ꝛ tercio locali. Circa ista ꝑncipia ꝯsistit ps introductoria. Et ꝑ
mus liber q̃ inuenit sup h̃ ẽ liber ptolo. qui dr̃ grece teotrasti
Arabice artarbi ĩ ltĩo Quadripartitꝰ ꝛ incipit iuxta ꝓuidẽtiã
phie assertõe. Excepto tercio q̃ ẽ de his q̃ ad natiuitatẽ ꝑtinẽt
Aliꝰ liber sup h̃ est liber leozar q̃ dictꝰ est Albumasar: quẽ vo-
cãt maiꝰ introductoriũ et est in eo ꝯfirmatio p rõnẽ:q̃ sic icipit
Laus deo ꝛc. Et est aliꝰ liber abdilazit quẽ vocãt alkabicium
ꝛ est absq͛ ꝯfirmatiõe p rõnẽ q̃ sic incipit postulata a deo. Est
etiã introductoriꝰ hebal qui sic incipit. Scio ꝙ signa duodecĩ
Et aliꝰ Ares.qui sic incipit. Signoꝝ alia sunt masculina exce-
pto qđ in scđo agit de interrogatõibꝰ. Et aliꝰ q̃ similitudo icipit

et est ptolomei ad arisdaxeũ ꝛ ali⁹ iohis hyspalensꝭ q̄ sic icipit celesti circuli ꝛ minucijs: silr mltoꝝ alioꝝ libroꝝ. Cap. VI.

p Ars de reuolutionibus diuisa ē in tres ptes: vna ē de .120. ꝯiũctionib⁹ planetaꝝ ꝛ eoꝝ eclipsib⁹. scđa ē de reuolutõib⁹ annoꝝ mũdi. tercia ð tẽpoꝝ mutatõe. Prima ergo ꝯsistit in ꝯiũctiõe duorũ planetarũ in vno signo: ꝛ sũt .21. ꝯiũctões ꝛ triũ planetarũ ꝛ silr sunt .37. ꝛ q̃tuor planetaꝝ ꝛ sunt silr .35. et .5. planetarũ q̄ sũt .21. ꝯiũctões et .6. planetarũ q̄ sunt .7. ꝯiũctiões et oĩm planetarũ q̄ est vna: he sũt in vniuerso .120. q̃rũ p̄cipue ille q̄ sunt triũ supiorũ altioꝝ cognoscũꝭ: aliarũ ꝯsistit i eclipsib⁹ oĩm planetarũ abinuicẽ. et p̄cipue lũinariũ: ð q̃b⁹ agiꝭ i li. ꝯiũctionũ albumasar q̄ sic icipit scia significationũ ꝛc̄. Et apud messahallã i q̃dã libello q̄ .12. capl'a ꝯtinet vocaꝭ qꝫ epl'a messahalle: ꝛ sic icipit q2 dñs altissim⁹. Scđa xõ ps q̄ ē ð reuolutiõib⁹ annoꝝ mũdi ꝯsistit i scia significatoꝝ hore introit⁹ solis in p̄mũ minutũ signi arietis qui dꝭ dñs anni hic ē dispositor iussu dei ex cui⁹ scia ꝛ aspectus planetarũ ad eũ: ex ipedimẽto qꝫ et fortuna singulorũ cũ scientia ptiũ latitudis eorũdẽ in signis .12. et eorũ ortu et occasu directiõe atqꝫ retrogradatiõe iudicaꝭ: quid operaꝭ deus gloriosus et sublimis in eodẽ anno p stellas sicut p instr'a sup diuites quorundã climatũ et vniuersi vulgi eorũ: ex grauitate ꝛ leuitate annone ꝛ bellis ꝛ pace ꝛ terre motu vl' diluuijs ꝛ signis ꝛ p̄digijs terribilib⁹ et ceteris casib⁹ q̄ accidũt i hoc mundo. Nec nõ q̃d eueniet de opibus stellarũ fixarũ in reuolutiõe anni mũdi: q̃cq̃d ꝑcat caput et cauda ꝛ stelle q̄ dicunꭍ comete: de q̃bus agiꝭ in libro florũ Albumasar: q̄ incipit oportet te primo scire Et in libro experimentorũ eiusdẽ qui icipit. Scita hora introitus. ꝛ in libro r̃uolutionũ Messahalle: qui incipit custodiat te deus. Et in libro Johãnis hyspalẽsis: q̄ dꝭ p̄ma ps artis pro maiore pte. Et icipit q̃tũ huic arti ꝛc̄. ꝛ i quibusdã alijs libris min⁹ vtilib⁹ his. Tercia aũt ps q̄ est de tẽpoꝝ mutatiõe: consistit in accñtibus planetarũ et causis eorũ sup impssiões factas in aere supiori ꝛ inferiori: ꝛ in anni differentijs ꝛ quartis humidis atqꝫ siccis. ꝛ in scia roris: ꝛ pluuie: ꝛ hora eoꝝ in locis terre p .28. mansiones lune ꝛ p directiões ꝛ retrogradatiões planetarũ et latitudines in signis: dextrorsum: ꝛ sinistrorsum: i ptis

lune.12.z pcipue in aptiõe eorũ. Ampli⁹ in scia flatus ventoꝝ et ptiũ eorũ de quib⁹ agit in li. alkindi qui sic incipit: rogatus fui. z in libro Jasar quẽ puto fuisse ycasar babilonensem: q̃ incipit vniuersa iudicia astronomie z in li. tpm indorũ: q̃ sic incipit sapientes mũdi: z in q̃rto q̃driptiti pto. p loca. z in pte libri iohis hyspalensis quẽ dixi supi⁹ pmã ptẽ artis vocari: in his & tribus pticulis scientia de reuolutionibus consumatur.

Secunda pars Astrologie de natiuitatibus

n Atiuitatũ vero pars docet in natiuitatib⁹ quoꝝ nutritõis sibi fuerit eligere locũ ilech. Ex luminarib⁹ z parte fortune: z ex gradu quoq; ascendẽtis z gradu cõiunctõis siue pueutõis que fiunt ante natiuitatẽ: eligere quoq; alcocodõ ex differẽtijs quatuor dignitatũ ipsius loci ilech: q̃ sunt dom⁹ exaltatio termin⁹ triplicitas aspiciẽtis scz: et eius pscie: qui fuit aspectu propior et per directionẽ gradus ilech: ad loca conceptõis donationẽ quoq; annoꝝ alcokodõ: cũ augmẽto et diminutõe ex aspectu planetarũ ad eũ iudicare quantitatẽ vite nati: nõ q ipm oporteat tm̃ viuere: sz vltra quod vita eius nõ ptenditur fm naturã: z cũ hoc eligere gradũ ascendẽtis et gradũ lune ad euent⁹ corporis ex ĩfirmitate et sanitate: gradũ vo medij celi z gradũ solis z esse eius in regno et gradũ partis fortune ad inquisitõz diuitiaꝝ: patri quoq; aspicere ex sole et dño quarte: matri q̃q; ex luna et dño medij celi: partẽ etiã ilech dirigere: sicut dirigit loc⁹ ilech: nisi q dirigit ẽtrorsũ. Ampli⁹ dare modos directõis ex diuisore qui est alkebucar et ex dño radioꝝ et recipientibus dispositionẽ eoꝝ docet etiã reuoluere annos nati ex signo profectõis ad maiora esse: et ex ascendẽte reuolutionis ad minora z deinde iudicare dignitates nati z ei⁹ accidẽtia p cõiunctionẽ almutã: super ascendens cũ almutã: sup quedã loca ex circulo ex.14. modis qui significãt effectũ z destructionẽ iussu dei: q̃ꝝ fit mentio in tercia parte libri ptolomei qui quart⁹ inscribit de quibus pleni⁹ agitur in libro acanar tyberiadis qui sic incipit Scito q diuisiones natiuitatũ zc̃. in libro abohali qui incipit iste est liber in quo posui. Et in libro iohis hispalensis qui dicitur secunda pars artis. Et sic incipit primum est considerare.

Capitulũ octauum.

p Arsiterũ interrogatõis docet iudicare de re de qua fuerit facta interrogatõ
cũ intẽtione radicali vtꝝ ſcʒ perficiatꝛ an nõ ⁊ ſi ſic q̃
ſit cauſa illius ⁊ qñ erit hoc: ⁊ ſi nõ: quid ꝓhibeat ꝙ nõ fiat. Et
quando apparebit quod fieri debet hoc videlicet iudicare ꝑ cõ
plexionẽ ſignificatoris donũ interrogatõis: cũ dño rei: queſite
aut cũ plurima fortuna: aut cũ recipiẽte ⁊ recepto ⁊ cõplexionẽ
dico ex cõiunctione ⁊ aſpectu tranſlatione quoqꝫ ⁊ collectione
Aut omnino põt hec eoꝙ circulus ſit ſꝫm intentionẽ interrogã
tis in eadẽ hora: ꝙ ſi ſignificatores interrogatõis equales fue
rint: in fortuna vel malo auxiliatore cũ aſcendẽte cõiunctionis
ſeu ipſius ꝓuentõis que fuit ante interrogationẽ: et cũ almuta
ſuꝑ gradũ cõiunctõis ſeu ꝓuentõis ipſius qui eſt animadar in
natiuitatibꝰ ꝓcipue: ſi in aſcendente interrogatõis aliquã hẽat
dignitatẽ quorũ ſi: ⁊ tunc equales fuerint ſignificatores differ
in aliud tp̃s vel potius ſuꝑſede: eoꝙ dñs voluit celari a nobis
Suꝑ quibus inueniꝛ liber meſſahalle: qui de receptõibꝰ inſcri
biꝛ. Et ſic incipit inuenit quidã. Et liber de interrogatõnibus
zebel iſrahelite quẽ vocant iudicia arabũ. Qui incipit ſol cum
fuerit in aſcendẽte. Et liber Meſſahalle de inuẽtione ocultoꝝ
Et ſic incipit ſcito ꝙ aſpiciẽs ⁊ aliꝰ eiuſdẽ cũ interꝑtatõe cogni
tõis: qui ſic icipit ꝓcipit Meſſahalla ⁊ aliꝰ de ſignificatiõe tꝑis
qui incipit ⁊ ſcito ꝙ tẽpora excitãt motꝰ ꝑterea liber nouẽ iudi
cum et ibidẽ liber triũ iudicũ ⁊ ſcõs tractatꝰ ex libro ariſ. et ſilr
pto. ad areſdoxenũ q̃ ſuperiꝰ nominati ſunt. et liber Jobis hiſ=
palenſ: quẽ vocãt terciã partẽ artis. Capitulũ. IX.

r Vrſus poſt electionẽ docet eligere horã laudabilẽ in incipiendo aliqͦd opꝰ eiꝰ
cuiꝰ natitas nota fuerit ꝑ ꝯueniẽtiã dñi rei cũ ſignificatore nati
uitatꝭ eiuſdẽ ꝙ ſi fuerit eiꝰ igͣta natitas accipe ei ĩterrogationẽ
certiſſimã: eo ꝙ hõ qñ inꝰrogat iã ꝑuenit ex natitate ſua ad bo
nũ ſeu ad malũ qͦd ſigificabit eiꝰ natitas. Et loco natitatꝭ ipaꝫ
inꝰrogatõeꝫ accipe ꝓ radice eo ꝙ natitates ſũt res nãles: inꝰro
gatiões ſũt res ſiles natitatibꝰ: q̃ꝛ ſiq̃dẽ mẽtio agiꝛ i li. electio
nũ hali: q̃ icipit rogaſti me chariſſie: ⁊ i li. electõnũ zael q̃ icipit
oẽs ꝯcordati ſũt. Ceteꝝ ſunt quidã libri q̃ de vniuerſis ꝑdictis

partib⁹ sparsim tractant vt est liber centū verboꝝ ptolomei: q̄
incipit mūdanoꝝ ⁊ liber. 50. p̄ceptorum zebel: qui incipit scito
q̄ significatrix lune ⁊c̄. et liber capl'oꝝ ad almansorē: q̄ incipit
signorū dispositione: vt dicam. Capitulum. X.

p Artiaūt electionū vt dixi

supponit imaginū scia nō quarūcunq̄ s; astronomica-
rū qm̄ imagines fiunt trib⁹ modis. Est aūt vnus mod⁹ abho-
minabilis: q̄ suffumigationē ⁊ inuocationē exigit quales sunt
imagines: tot greci et germoth Babilonensis: qui habent sta-
tiones ad cultū veneris quales sunt imagines babilonensis et
hermetis que exorcisant p. 54. nomina angulorū. 4. qui sub-
seruire dicunt imaginib⁹ lune et circulo ei⁹ ⁊ forte potius sunt
nomina demonū et sculpant in eis septē noīa recto ordine pro
re bona: et ordine transuerso p̄ re cui⁹ expulsio expectat: suffu-
migatur / etiā pro re bona: cū ligno aloes: croco ⁊ balsamo: ⁊ p̄
re mala: pro galbano zandalo: rubeo ⁊ resina per que profecto
spirit⁹ nō coguntur: sed qm̄ dn̄s pmittit pctis nostris exigētib⁹
vt decipiant hoīes exhibēt se coacti: hec est ydolatria pessima
que vt reddat se aliquib⁹ fide dignā obseruat, 28. mansiones
lune: et horas diei ⁊ noctis: cū quibusdā noīb⁹ horarū ⁊ dierū
⁊ māsionū ip̄arū: a nobis longe sit iste mod⁹: absit: vt creature
exhibeam⁹ honorē debitū creatori: est et alius mod⁹ aliquātū
min⁹ incomod⁹ detestabilis tm̄: qui fit per inscriptōnē caracte
rū et noīm ignotorū: vt sunt q̄tuor annuli Salomonis ⁊ nouē
candaria: et tres figure spirituū qui dicunt principes in quatu
or plagis mūdi. Et almendel Salomonis et sigillū ad demo-
niacos. Amplius septē noīa ex libro machmeth et alia. 14. ex
eodē: et rursum noīa ex libro institutionū: que dr̄ rasielis vide
licet terre maris aeris ⁊ ignis vētorū ⁊ mōi cardinū. Signorū
q̄ et planetarū: et angulorū eorum s̄m q̄ singl'a i diei et noctis
triplicitatib⁹ diuersa nomina sortiunt hic modus etiā a nobis
longe sit: suspectus est em̄ nō saltem sub ignote lingue noībus
aliquid lateat qd̄ sit contra fidei catholice honestatē. Isti duo
sunt mōi imaginū necromāticarū: qui nobilissime astronomie
sicut dixi / nomē sibi vsurpare p̄sumūt. Et ex eis iam diu est
q̄ libros m'ltos inspexi: s; qm̄ eos abhorrui nō extat mihi per-
fecta memoria sup eorū numero titulis initijs aut continentijs

sine auctorib⁹ eorundē. Spirit⁹ eni me⁹ nunquā requiescebat
in eis: bn̄ tamē valebūt trāseundo vidisse vt saltē nō ignorarē:
qualiter esset miseris eorū secutorib⁹ irridendū. Et haberē de
suo vn̄ repellerē excusationes eoꝝ. Et qđ potissimū est vt sup
consimilib⁹ decetero non tentarer: ac persuasiones suas inua-
lidas: nō admittēs censerē. Et libros q̄dē tales q̄s possum ad
memoriā reuocare. sūt Ex libris hermetꝭ liber p̄stigioꝝ: q̄ sic in-
cipit q̄ geometrie aut phie perit⁹ expers astronomie fuerit ꝛc.
Et lib q̄ sic icipit ꝓbaui tres libros. Cui adiūgit lib abolomi-
tē de ope horaꝝ q̄ sic icipit. Dixit abolomitē qui et Apollo dr
imago p̄ma. Et liber eiusdē de q̄tuor imaginib⁹ ab his sepatis
q̄ sic incipit. Vria in q̄ fuerit ex libris q̄z hermetis ē liber imagi
nū mercurij in q̄ sūt multi tractat⁹: vn⁹ de imaginib⁹ mercurij
ali⁹ de sigillis quoꝝ inceptionū nō recolo nisi de sigillis qui sic
incipit dixit expositor h⁹ libri oportet q̄rentē substātiā hāc: p⁹
illos ē liber veneris hn̄s silr p̄les tractat⁹ de imaginibus ꝛ ca-
racterib⁹ de annulis qui est talis: mentio. 10. capituloꝝ atq̄ an-
nuloꝝ veneris. Et hos sequit liber Solis qui sic incipit lustra
ui: imaginū sciētias: de isto nō vidi nisi simplicē tractatū: de ca
racterib⁹ fortassis sunt in superiorib⁹. Sūt alij sed nō trāslati:
triū etiā supiorū nō vidi nisi simplices tractat⁹ libroꝝ scilz ima
ginū martis: qui sic incipit hic est liber martis quē tractat ꝛc.
Et librū iouis qui sic incipit hic ē liber iouis quē tractat ꝛ Sa-
turni qui sic icipit: hic est liber Satni quē tractat hermes hos
septē libros sequit quidā: liber q̄ incipit tractat⁹ octau⁹ in ma-
gisterio imaginū. Et ipsi sunt de his qui referunt ad hermetē
Et etiā vnus liber de septē annulis septē planetaꝝ qui sic inci-
pit diuisio lune qn̄ semiplena fuerit ꝛc. Ex libris Tor greci ē li
ber de stationib⁹ ad cultū veneris qui sic incipit cōmemoratio
historiaꝝ: liber de quatuor speculis eiusdē qui incipit: obserua
venerē cū peruenerit ad plyades. Et ali⁹ de imagine veneris
Obserua venerē cū intrabit thaurū ꝛc. ꝛ ex libris Salomōis
est liber de q̄tuor annulis: quē intitulauit nominibus quatuor
discipuloꝝ: qui incipit de arte Eutonica ydoyca ꝛ liber de no-
uē candarijs qui sic incipit loc⁹ qui mouet vt dicam⁹. Et liber
de tribus figuris spirituū qui incipit Sunt de celestib⁹ et liber
de figura abuēdrial: qui incipit caplm in figura almendrial: ꝛ
alius paruus de sigillis ad demoniacos qui incipit. Capitulū

sigilli gandal ⁊ tarchil: ⁊ ex libris mahumet ē liber septē noīm qui incipit: dixit mahumet filius alhozeen et liber .15. noīm: q̄ sic incipit hec sunt .15. noīa et vnꝰ liber magnꝰ rasielis qui dicitur liber institutionis qui incipit in primo huiꝰ ꝓhemij parte de annulis tractemꝰ. Est ⁊ alius de capite Saturni qui incipit quicūq; hoc secretissimū: cuiꝰ auctorē ignoro. Cū his libris inueniūtur scripti duo libri. Ex libris hermetis: quos nō putaui necromanticos sed potius naturales: quoꝝ vnꝰ est de q̄busdā medicinis in ꝯiunctionibꝰ planetaꝝ: q̄ sic incipit: cuz saturnus iungit̄ Joui: alius est de decē cōfectionibꝰ ad capiendū aīalia siluestria: vt lupos aues ⁊ ip̄e est liber hermetis ad ares. qui sic incipit ares. allexādro regi si vis recipere: hic est quē quidā nominant mortē anime. Est q̄z liber kirānidoꝝ ꝺ roza kyramide et agnones s̄m gallionē ex dictis hūani filij ysaac quē ⁊ tacere volui ꝓpter quedā feda capl'a nō solū apud legē sz apud nām liber Arccepij cū cōmento suo: liber almathaim: ⁊ liber sacratꝰ quē potiꝰ execrabile debuerat noīare: isti sūt libri quos mō ad memoriā reuoco licet plures viderim ex libris scz ꝺ imaginibꝰ quos dixi fieri cū fumigationibus exorcisatōibꝰ qui sunt modi imaginum duo necromanticoꝝ vt dixi. Capitulum. XI.

t

Erciusmodus imaginum

astronomicaꝝ q̄ elimiat istas spurcitias: suffumigationes ⁊ inuocationes nec exorcisatōes aut caracterū inscriptōes admittit: sed virtutē solū nanciscit̄ a figura celi vt si fuerit imago destructōis alicuiꝰ spēi ab aliq̄ ꝺ q̄ fuerimꝰ r̄quisiti: accepta primo interrogatōe cū nūero certissimo nihil cadit exiguū. Et plurimū figuras significauerint abscisionū fundat̄ imago sub ascendēti sibi illius speciei: aut sub ascendēte int̄rogatōis eiusdē infortunato ascēdēte ⁊ dn̄o eiꝰ a dn̄o domꝰ mortis scz a planeta īfortunato ꝑ oppositū aut q̄rtū aspectū absq; vlla r̄ceptōe inter eos infortunato q̄z dn̄o domꝰ: donū domꝰ ascendentis: ⁊ luna ⁊ dn̄o domꝰ lune: ⁊ ꝑte fortune ⁊ dn̄o eius et domino hore remotisq; fortunis ab ipsis ⁊ eius angulis a triplicitatibus ascendētis ⁊ sit luna in ascendente facie et signo. Postq̄ ergo ꝑfecta fuerit imago cū quibusdā alijs conditōibꝰ q̄ obs̄uande sunt sepelienda ē in medio loco: a quo fuganda est ip̄a species posita in ventre imagīs de terra ex quatuor quātitatibꝰ eiusdē

loci. Si vo fuerit imago cuiꝰ ope querit dilectio:et pfectꝰ fiet ecōtrario hoꝶ que dixi solū addito:ꝙ forma illiꝰ sculpenda est sub hora electa ⁊ habebit effectū a iussu dei a vtute celesti. No ꝙ imagines que iueniunt in hoc mōo sensibili ex quatuor elementis:obediunt imaginibꝰ celestibꝰ:quaꝶ quedā sunt pprietates inuente noīe ⁊ facto:quedā mirabiles q̄ longe sunt a nob surgūtqꝫ in restrictione liberi arbitrij: cū pfunditate intellectꝰ Sup istis imaginibꝰ inuenit vnꝰ liber thebit filij chore q̄ sic incipit dixit thebit benchorach dixit aresto.qui philosophoꝶ:in q̄ sunt imagines super fortunam et impedimenta super substantia et negotiatione sup principatū ⁊ prelatōe sup cōiunctiones atqꝫ sepationes Et iste sunt imagines astronomie quaꝶ noīe se insigniūt nigromātie antedicte. Est et aliꝰ liber qui sic incipit Opus imaginū pto.qui sicut inutilis est cū nihil sit ibi nisi sub quo ascendēte imagines sint singl'e faciēde ꝙ si tacite conditōnes sūt nigromātice intolerabiles sunt sicut et ceteri maledicti quas nullus sane mentis excusare pōt. Capitulum.XII.

Quoniā aūt occasione eoꝶ

vt dictū est multi libri pnoīati et fortassis innoxij accusant:licet accusatores eoꝶ amici nr̄i sint vitatē tn̄ oportet prehonorare vt inquit phus:protestor tn̄ ꝙ nihil dicā q̄ vti velim indefensiōe eoꝶ qm̄ determinādo nō dico sed potiꝰ opponēdo vel excipiendo:vel ad determinatōnē aniaduersionē ingeniū pvocando primū itaqꝫ volo reuerti:ad partē illā reuolutionū q̄ est de tpis mutatione cuiꝰ necessitas ex pdictis apparet videlicet ex obediētia motuū inferioꝶ ad motū superioꝶ:nec habꝫ vn̄ impediat eius necessitas cū nec libero arbitrio sit subiecta sed solū voluntati sui conditoris: qui ab initio puidit: sic et ab ipo solo auerti pōt:apud quē solū plenitudo habet potestatis cū tamē auertere nō est nature consiliū mutabile sicut vnus ex pueris vel ancillis. Sed vult id durare vsqꝫ ad terminū impositū ei sicut declarant Ptolomeꝰ et Albumasar:et ab ipso solo notū est:quādo scꝫ ex pcepto suo stabit motꝰ: sic sapit ex ipius pcepto in quo solus vtilis ares.inuenitur errasse nihilominus regratiādū est mille milibꝰ alioꝶ:et iā scimus ꝙ nō sit causa in circulo que nō sit sapienter disposita nutu dei. Cū ergo sapiēs nō peniteat quod puidit sapientissimꝰ nō est eius auertere sen

mutare. Et si pars ista iudicioꝝ astronomicoꝝ: que scilicet est de mutatione tempoꝝ debet stare nunquid ꝛ partē illā: que est de pꝛīcipijs opoꝛtebit stare cū pꝛesertim ipsa destructa oēs alie destruanꝶ sed in ipsa quicquid inueniꝶ contrariū veritati sane qđ apud albumasar qui de ea tractat plenissime repꝛehēsione dign⁹ inueniꝶ est qđ dicit in tractatu pꝛimo sui libꝛi dꝛña qnta capitl'o de secta tercia ꝙ scꝫ planete sunt aīati aīa rōnali. Sed quod dicit dicere recitando videꝶ cū dicat aresͭ. hoc dixisse: licet nō inuenitur in vniuersis libꝛis aresͭ. quos habem⁹ et foꝛte hoc est in 12. methaphisice vel. 13. qui nondum sunt translati: ꝛ loqtur de intelligentijs: sicut ipse ꝓmittit. Qꝛ aūt sn̄ie de rōnalitate planetaꝝ nō cōsonat albumasar: apparet ex hoc qđ infra eodē capitulo dicit ꝛ si sint aīe rōnales: nec tñ eligunt nec indigent electōe ꝓpter lōgitudinē earū ab impedimētis et aperti⁹ apparet: ex hoc ꝙ dicit in eodē tractatu dꝛña tercia vbi habetur versus finē: ꝛ non ꝭm electionem eiusdem solem fuit introitus ei⁹ in hanc partē. Nec effectus ipaꝝ reꝝ ꝛ earū coꝛruptio. Sꝫ aduentus eius ꝑ motū naturalē in ipsam partē. Et infra ꝓbat ꝙ motus ꝑmi celi est a virtute pꝛime cause immobilis ꝛ eterne vñ dicit bñdicēdū esse noī eius et ipm exaltandū nō solē quid ergo meruit liber suus quē si reuolueris inuenies multa bona mala aūt nulla illic inuenies tractatu ꝑmo dꝛña scđa capitulo de aptatione tpm qñ stabit motus: vbi dicit planete nō coꝛrūpūtur nec recipiunt augmētū: nec diminutionē nec detrimētū vsqꝫ ad tēpus quo deus voluerit ꝛ in eadē dꝛa capl'o quinto de pꝛima secta efficitur ex motib⁹ planetarū naturalib⁹: ꝛ durabilibus effect⁹ naturalis ꝛ durabilis: qui fit vsqꝫ ad temp⁹ quod deus voluerit qđ silr̄ testatur pto. in almagesti capl'o ꝑmo dictionis pꝛime vbi habeꝶ Nos aūt laboꝛauim⁹ in amoꝛe sciētie sempiternoꝝ: manentiū vsqꝫ ad terminū quē eoꝝ conditoꝛ eis imposuit ī sequētib⁹ huius nr̄i libꝛi addam⁹: inueniesqꝫ apud albumasar longe. Eleganti⁹ testimoniū vite eterne que nō acquiriꝶ nisi per fidē: tractatu sexto dꝛa scđa vbi assignat causaꝫ quare noua dom⁹ fidei. Et dicit dom⁹ quoqꝫ noua: vocata est dom⁹ peregrinatōis et motiōis fidei quoqꝫ operū bonoꝝ ꝓpͭ reuersionē eius ad iouē. Et infra: rursus iupiter ꝛ venus: sunt foꝛtune: foꝛtune aūt due sunt spēs quarū vna est foꝛtuna hui⁹ mōi: ꝛ altera foꝛtuna seculi futuri que dignioꝛ est foꝛtuna hui⁹

seculi ⁊ que querit̄ per fidem. Et qꝛ iupiter est plus fortuna ꝙ
venus ideo facta ē significatio eius sup̱ fidē: per quā queritur
fortuna futuri seculi q̄ est dignior. Et facta est veneris signifi-
catio sup̱ fortunis huius mūdi ex ludis et gaudio ⁊ leticia: q̄d
ergo meruit in his liber su⁹ sed et quid meruit si scriptū ē in eo
ab initio figuratā esse natitatē iesu xp̄i ꝺ ꝟgine ⁊ cū expressiōe
nois ab angelo nūciato: in tractatu nāq̄ꝫ. 6. ꝺr̄a p̄ma in capl'o
de ascensionib⁹ imaginū que ascendit cū virgine inuenit̄. Et
ascēdit i p̄ma facie illi⁹. s. ꝟgis puella quā vocat pto. dorastal:
⁊ ē ꝟgo pulchra atꝫ honesta ⁊ mūda, plixi capilli: ⁊ pulchra facie
hn̄s in manu sua duas spicas: ⁊ ipsa sedet sup̱ sedē stratā ⁊ nu-
triet puerū dās ei ad comedendū ius. In loco qui vocat̄ abra
he. Et vocabit ip̄m puerū quedā gens iesum cui⁹ interp̄tatio ē
hebraice iece ⁊ ascendēs cū virgine vir sedens sup̄ ip̄am sedē ⁊
ascendet cū ea stella virginis: ⁊ iā scim⁹ ꝙ sub ascendente hui⁹
partis celi scꝫ virgis nat⁹ fuit dn̄s nr̄ iesus xp̄s: cū hoc ꝙ equa-
tio motus octaue spere in tp̱e eiusdē fuit. 8. graduū et. 36. M.
⁊ duorū secundoꝝ ꝺm calculationē certissimā et quod ipsa tūc
erat de locis planetaꝝ minuēda inuentis p̱ canones nō qꝛ sub
iaceret stellarū motui aut earū iudicio natorū desideratissim⁹:
qui creauit ip̄as stellas sed qui cū extenderet celū sicut pellem
formans librū vniuersitatis: ⁊ dedignat̄ opus facere in cōple-
mentū noluit lr̄is eius deesse: ex eis que ꝺm ꝓuidentiā suā in li
bro eternitatis sunt scripta: etiā illud elegātissimū a natura qꝺ
de virgine nasceret̄ ꝑfecto p̱ hoc inueniret̄ hō naturalis ⁊ ve-
rus qui nō naturaliter nascebatur: nō qꝛ figura celi esset causa
quare nasceret̄: sed potius significatio vel imago. Adhuc ve-
rius ipse erat cā quare modus admirāde sue natiuitatis signi-
ficaretur per celū: hec et multa alia poteris reperire si diligent̄
reuolueris libꝝ istū: qꝺ si forte cū his aliq̄d suspectū qꝺ nō me
mini me vidisse īueniri ꝯtigat corrigāt̄ potius ꝙ multa vtilia
cū vno relegēda idiscrete dānāt̄ Quid igit̄ meruit liber abda
lasit: quā vocant alkabicij: q̄ sic cū reliq̄s deputat⁹ ē si sint in te
xtu ei⁹ noia ignote lingue: ꝯtati subdūt̄ i lr̄a interp̄tatiōes eoꝝ
ꝙ si forte aliquorū interp̄tatōnes defuerint paratus est verbis
copiā eorū exhibere. De ptibus aūt reuolutionū que sūt de re-
uolutionibus annorū: q̄ sunt de reuolutione annorū mūdi: ⁊ de
cōiunctione ⁊ eclipsibus planetarū sicut de illa q̄ ē de mutatōe

tempoꝝ pōt dici. Si eñ ex figura reuolutōis anni vel eclipsis vl' cōiunctionis q̄ significat sectā significatur terre motus aut diluuij aut scintille aut super diuitē vel vniuersitatē vulgi vel gwerre pax fames siue mortalitas. Ceterū opatio alicui⁹ magni prophete siue heretici: aut ortus oriendi scismatis vniuersalis aut particularis ẜm ꝙ prouidit deus altissimus: quid ad arbitriū liberum nūq̄ꝫ est in potestate hoīs talia mutare apparet ꝙ iste ptes stare meruerīt: nec rephēsiōe indigēt nisi aliō obstet qō nōdū audiui fuisse ꝓpositū ꝯtra eos. Capitulū. XIII.

a De natiuitates me transfero que pars acrius videtur pugnare liberū arbitriū vt etiā appareat vt inuicē se destruant nec vllatenus se cōpati videant̄ p̄cipue quantū ad partē illā q̄ pertinet ad mores animi de sciētia nanq̄ꝫ quātitate vite nati per gradus ilech ad planetā alcocodō iā dcm̄ est qō nō iudicatur quantū oportet viuere de necessitate: sed vltra quod vita eius nō ꝓtenditur ex natura: abbreuiari eñ possunt dies hoīs augeri minime: de sciēdis āt euētibus corporis nati ex infirmitate et sanitate queritur quid ꝓdest bonū si malū futurū sibi p̄sciat: cū id impedire nō possit qō si pōt falsum est ergo magisteriū astroꝝ ⁊ fallitur aspitiens in eodē. Ego aūt dico ꝙ oīs opatio cause agētis rē aliquā ẜm ꝓportionē materie recipientis ipam operationē: vt vn⁹ et idē ignis operatur in luto arefactionē: atq̄ꝫ liq̄factionē i cera: vñ si hō ex astroꝝ magisterio p̄scierit: qō in estate futura ex opatiōe celi passurus sit ex sup̄fluitate caloris et siccitatis in multo tp̄e aū p exhibitōem dicte pōt immutare cōplexionē suā donec declinat ad lat⁹ frigiditatis ⁊ hūiditatis vt opatio celi aduenīes ei nō noceat: q̄ si ipsum in media cōsistentia inuenisset ad latus egritudinis ex calore sup̄fluo et siccitate traxisset: dū ipsum in opposito latere inuenit poti⁹ reducit ipm ad mediū sanitat' hac igitur via poterit remouere in parte vel in toto impedimentū p̄stitū: nō tñ frustra fuit celi opatio sed p̄fecta: nō eñ celi operatio ẜ operatōis qualitas est remota iuxta quā intentionē loquit̄ ptolo. verbo quinto vbi dicit pōt astrolog⁹ plurima mala auertere ꝺ operatōib⁹ stellaꝝ cū fuerit sciens naturā agētis i cū ⁊ p̄parauerit aū suā descensionē receptuꝝ sustinē valētē de scia q̄ꝫ acquisitōis est questio: ad quid prodest ei congaudere

anteq̄ꝫ inueniat q꞉ sub illa spe fortassis aliq̄d temere attemptabit. Et ego iterū dico ꝙ bonū futurū si pficiat pōt augeri ⁊ effici melioris ꝑfectus: iuxta verbū pto. octauū/ aīa sapiens pōt iuuare celestē opationē queadmodū seminans v̄tutē: p cultū ⁊ purgationē sꝫ q̄d de moribꝰ ani rn̄dendū: nisi q꞉ nō iudicatur natus castus aut incastus: aut iracundꝰ aut īpatiens ⁊ tlīa nisi secundū aptitudinē ⁊ ineptitudinē vn̄ nihilominꝰ elegit hoc vel illō sꝫ ex ope celi est qō ad eligendū illud ad qō aptus est ciciꝰ inclinatur: qō si propter hoc condēnetur eo ꝙ liberū arbitriū destruere videtur hoc mō certe eadē ratiōe: nō stabit magisteriū medicine. Nunq̄ꝫ em̄ ex eius ministerio iudicatur q̄s ſm causas īferiores aptꝰ ad huiuscemōi vl' ineptꝰ qō si magisteriū medicīe destruatur mltū erit vtilitati reipublice derogatū. Et eo nō stāte nō videtur hr̄e q̄d ꝯ ꝑtem natitatis allegēt. Cap. XIIII.

De interrogatione traseo.

a Et illa quidē q̄ fuerit de p̄sentibꝰ nō videtur habere dubitationē: ⁊ sic qn̄ queritur de absente an sit viuus vel mortuꝰ: vl' de rumoribꝰ an sint veri vl' falsi ⁊ de ep̄la ſcepta a cuiusmōi persona euenerit: vtrū scꝫ a rege vel ab alio et de muliere quā scimꝰ peperisse: cuiusmōi prolē peperit masculinā videlicet an femininā et de hoīe q̄ profitetur alchimiā. Utrū sit virtus operis apō eū: taliū em̄ quoꝝ veritas determinata est in partē alterā apō reꝝ naturā nihil est mirū si significetur p celū. Sꝫ illa que de futuro sunt merito dubitatōꝫ admittūt nec iteꝝ de rebꝰ necessarijs vel impossibilibꝰ interrogatione indigemꝰ: illaꝝ tn̄ q̄ fiūt sup possibilibꝰ futuris maiorē habēt dubitationē q̄ꝫ q̄daꝫ alie que sunt de rebus que penitus libero arbitrio sūt subiecte Nā quedā res sunt possibiles ⁊ future quas nihilominus non pōt cuiuspiā arbitriū impedire vt est interrogatio de grauitate et leuitate annone: vtrū futura sit in eodē anno: licet hoc cerciꝰ ex anni reuolutōe cognosci pōt: ⁊ vt est interrogatio: vtꝝ quis acquirat multā substātiā ex magisterio suo: aut ex negotiatiōe Et vtrū quidā vir adipiscatur hoc regnū vl' illō vel cetera hꝰmōi talia em̄ accidunt ex significatōe sue natiuitatis q꞉ cū ipse interrogauerit de seipō: ⁊ fuerit motus p circulū cū intentione radicali. Jā ꝑuenit ex natiuitate sua ad bonū siue ad malū qō significauerit eius natiuitas: sollicitudo em̄ hoīs in hora inter

rogatõis erit ƒm habitudines circuli et est circul⁹ in eadē hora ƒm interrogationē ipsius quare oportet figurā celi hore interrogatõis esse ꝓporcionabilē figure celi sue natiuitatis alioqn nō est intentio radicalis. Et ħ etiā pōt ex figura īterogatōnis ꝑpendi: vñ si esset nota eius natiuitas: nō esset necessaria interrogatio sup silibus cū natiuitat; sit radix fortior: iuxta illō hali natiuitates sunt naturales ⁊ īterogatōes res siles naturalib⁹: in illis ergo quoꝝ natiuitates sunt ignote interponit̃ īterogatio ꝓ radice ⁊ eadē ratione qua saluat̃ natiuitatū scia saluant̃ interrogationes huiuscemōi nutu dei. Interrogationū v̄o de rebus futuris possibilib⁹: q̄ libero subiacent arbitrio duo sunt mōi Sunt eñ interrogatiōes facte vt q̄d fiat de aliquo: ⁊ sunt īterogationes consilij: vt q̄d melius cōueniat fieri: vt ħ an illō ⁊ ille que sunt consilij nō destruunt imo potius rectificant ⁊ dirigunt liberū arbitriū vt est īterogatio de negociatione vtruȝ mihi sit vtilis vel nō: ⁊ de duab⁹ rebus quā earū emere sit melius. Et de via quā intendo arripere vtꝝ ire sit melius q̄ȝ morari talia destruere plus esset cōtra libeꝝ arbitrium q̄ȝ ꝓ eo: qꝛ oportere ꝯsiliari et negotiari est vnū de remedijs cōtingentib⁹ ꝑ que ostditur non oīa esse de necessitate sed quedā a casu atq̧ ad vtrumlibet. Determinare autem de interrogationibus facte qualiter maneāt cum arbitrij libertate difficillimum ē: vt ē īterogatio de sb̄a ab aliq̄ petenda vtꝝ scȝ eā dabit vl̄ nō dabit: nā si millesies signatū fuerit q̄ nō dabit: nihilominus poterit eā dare Silr̄ si q̄d dabit semꝑ poterit etiā nō dare: alioqn non remanēt electio apō eū: nisi qꝛ nō īueniret̃ astrolog⁹ affirmasse q̄ dabit: ƒm qō per figurā īterogationis signatū est: eā daturā Et ō eo qō signatū ē adhuc restat questio vtrū erit. Nā si non erit magisteriū erit falsū: si v̄o erit ergo nō p̄t non esse vel forte id nō sequit̃ nā de ꝯtingēti qō erit. Et de quo veꝝ ē dicere qm̄ erit añquā sit sꝑ possibile est ad esse ⁊ nō eē: ꝫ qñ est iā n pōt nō esse. Sic de eo qō est albū nunc. Et de quo prius fuit verū dicere qm̄ ħ erat albū: seq̄t̃ ꝙ añquā eēt nō potuit nō esse qñ est: esse eñ cōtingens siue sit natū in pluribꝰ siue in paucioribꝰ siue ad vtrūlibet semꝑ antequā sit pōt esse et non esse vt dictū est/ licet non equalit̃ quedā coꝝ sint. Sed qñ est iam refertur ad naturā necessarij non qō prius fuit necessariū: sȝ q̄ necessariū est qñ est non idē est esse necessario qñ est et simpliciter esse ex necessi-

tate antequā ergo sit pōt nō esse et tn̄ erit q: non est necesse illā potentiā ad actū reduci. Silr de quo signatū est qn̄ non erit in tpe determinato. Et de quo verum est dicere: qm̄ nō erit. tunc nihilominꝰ añ hoc pōt esse ⁊ tandē refertur ad naturā impossibilis ⁊ hec est snīa albumasar. A quo tn̄ famosꝰ aresto. i aliquo videt declinare cū nō concedit ꝙ prius verū sit dicere. Me āt nihilominꝰ sic dixisse nō piget. Sz in his negatiuis: q̄ absq; tēporis significatione significata sunt non silr: vt est illō de quo est verū dicere qm̄ nunq; erit: q: non refertur ad naturā impossibilis q̄n semp possit esse vsq;q̄ cessat motus q: ex hoc iā non poterit non esse ⁊ fortassis diligentius intuenti: eadē ē aūt saltez silis genere est dubitatio ista ei dubitationi de diuina ꝓuidentia. Nā in his que opatur dn̄s p celū: nihil aliud est celi significatio q̄ꝫ diuina ꝓuidentia: in his xō quoꝝ nos sumꝰ p̄ncipium nihil ꝓhibet ex celo non causā: sz significatioēs inesse duarū em̄ partiū contradictōis: quoꝝ alterutrū potest hō eligere sciebat deus ab eterno quā illaꝝ eligeret / vn̄ in libro eternitatis qō est celi pelł: sicut p̄dictū ē potuit fcare sicut voluit qō sciebat. Q si fecit eadē ē determinatio de liberi arbitrij possibilitate cū diuina ꝓuidentia: ⁊ cū interrogatōis significatione. Si ergo diuina ꝓuidētia staret cū libero arbitrio anihilari nō posset: nec anihilabit q̄n fiat magisteriū interrogationū cū ea: qualit aūt non anihilabit dīna ꝓuidentia relinquendū arbitro: negotio altiori: verūtamē nunc volo dicere / ꝙ quecunq; non latent diuinā ꝓuidentiā sunt etiā cognita apō celū / longe em̄ est celum inferius: vn̄ sicut predcm̄ est: cū fuerit significatōes equales in fortuna et malo. Etiā consiliū magisterij astroꝝ est supsedere quia dominus voluit celare a nobis. Capitulum. XV.

De electiōibꝰ vero questio est minꝰ difficillima: non em̄ libertas arbitrij ex electōe hore laudabilis coercet q̄n potius in magnarū rerū inceptiōibus electionē: hore contemnere est arbitrij p̄cipitatio / nō libertas. Et iā inuenitur quidā dixisse de huiusmōi hoibꝰ: quotq̄t ex eis saluare contigerit eos deꝰ nō vt hoies sz vt iumenta saluat. Ceteꝝ in hoc concordati sunt omnes phi: cū sciuerimꝰ horā impregnatōis alicuiꝰ mulieris sciemꝰ per eā quid fiat ō fetu donec inspiretur: ⁊ quid vsq; egrediat de vtero. Et quid forte

vsq3 ad obitū. Neq3 ei iudicarent astrologi p natiuitates: nisi qꝛ hora impregnatiōis vix pōt certificari: vn̄ inquit ptolomeꝰ horā natiuitatis esse ꝑm videre: quare ergo vxores regi vel pn̄cipis aut magnatis existente eo in optimis ꝯditionibꝰ nō eligemus viro horā suscipiēdi ex ea liberū: si creator vniuersi generatōis annuerit vt sc3 eueniant nato bona que ex serie liberoꝝ natiuitatū astrologus futura ꝓnunciat: q̄re iterū non eligimꝰ horā farmaciā exhibendo si ꝯstituerimꝰ quid ascendens ⁊ ꝑcatores ex signis ruminātibus et precipue in capricorno ꝓuocāt vomitū et cū h̊ si sciuerimus: qꝛ oportet eas proijci ab aspectu vtriusq3 infortune saturni videlicet et martis eo ꝙ Saturnus restringit medicinā. Mars v̄o reducit vsq3 ad sanguinē: et cū sciuerimus ꝙ luna exn̄te cū ioue operatiōis purgatorij minuit̄ angustia rursum in magisterio Cirurgie quare non cauebo facere incisionē luna exn̄te in signo ꝑcationē hn̄te sup illō mēbrū Tunc eni est membrū valde reumaticū ⁊ dolor reuma ꝓuocat Et audeo me dicere vidisse quasi infinita accn̄tia euenisse: vidi hoīem imperitū parit̄ medicīe ⁊ astroꝝ qui ꝓ periculo squināntie minuit sibi de brachio luna exn̄te in geminis q̄ habet ꝑcationē super brachia ⁊ absq3 vlla manifesta egritudine excepta modica brachij inflatōne mortuus est die septīa. Sciui quoq3 quendā pacientē fistulā: iuxta caput longatōis fuisse incisum: luna exn̄te in Scorpione: q̄ ꝑcat sup ptes illas a quodā misero cirurgico qui erat ignarus vtriusq3 magisterij: medicine sc3 et astroꝝ: ⁊ absq3 vene incisione aut alia causa rōnali inter manꝰ eū tenentiū inuentus est mortuꝰ ipsa hora: cū nō videt̄ ab aliq̄ causa interficiente subito accidisse: vt sunt opilatōes ventriculoru3 cerebri aut lesione spiritualiū: seu defectu spiritualiū ꝙ si inuenit̄ inter electiones aliq̄d apparens friuolū: vt est indumēta noua induere: luna in leone ⁊c̄. attendi debet ꝙ pto. cū esset vir tante auctoritatis non dixit hoc nisi ꝑcaret maiora: ⁊ ꝓpter h̊ inuit̄ ꝙ signa fixa vtilia sunt ad res quaꝝ stabilitatē volumꝰ sicut ⁊ domus que dicunt̄ anguli: signa v̄o mobilia sicut ⁊ res cadens ab angulis ad res cito mutabiles: q̄rū recessio cito mutatur ⁊ non ecōuerso. Ceteꝝ tale ꝙ intelligit̄ de p̄ma inductōe alicuius nati: vt iuenies tredecima differentia sc̄di capituli vt patet libro d̄ electionibus hali p̄mo.

Capitulum. XVI.

p Artē vero que est de ima-
ginib⁹ astronomicis nō defendo alit: ppt affinitatē quā
hꝫ cū necromāticis: quā supius in eoꝝ capl'is dcm̄ ē eas. s. nan
cisci ꝟtutē a figura celesti iuxta verbū pto. noio: qd ibi tactū ē
scꝫ ꝙ imagines q̄ ibi sūt ꝛc̄. Et nisi qꝛ nihil ꝓhibꝫ eā defendere
ſm ꝙ possunt negari defendi. Esto itaqꝫ exēpli grā: ꝙ cum pre
dictis ꝯditōib⁹ fūdat imago destructōis scorpionū ab illo loco
quādiu fuerit h imago ibi ſuata. Nō videt igit inscriptio esse
caracterū: si in dorso ei⁹ sculpat h nomē destructio. Silr nec si
in fronte ei⁹ scribat h nomē Scorpio: qd est nomē spēi fugāde
ꝛ in pectore nomē ascendētis ꝛ nomē ei⁹ dn̄i q̄ est mars: ꝛ nomē
lune sicut in imaginib⁹ ad amorē ꝛ h nomē amor scribat i ven
tre manu sinistra qs igit cult⁹ exhibet ei siquis i medio loco: a
q̄ ipam speciē fugare voluerit fuerit imago sculpta capite deor
sum ꝛ sursum pedib⁹ eleuatis: nō cōmendo eas sed non videt
ꝙ absqꝫ ratione debeant iniquitatem alioꝝ portare.

d De libris ꝟo necromāticis sine iudicio melioris snie vi-
det magis ꝙ debeāt ſuari ꝙ destrui. Temp⁹ em̄ ꝓpe
est iā forte: qd ꝓpt quasdā causas q̄s mō taceo: eas sal
tē occasionalr ꝓderit inspexisse nihilominꝰ ab eoꝝ vsu caueāt
sibi inspectores.

s Sunt ꝑterea quidā libri experimē- tales: quoꝝ noia cū necromācia sunt ꝯtumelia: vt sunt
geomācia pyromancia ꝛ aromācia: q̄ ad veꝝ nō meret
dici raro scie ſ garromancia Sane ydromācia extis aīaliū cō-
medēdis inspiciēdisqꝫ fibris ꝛ pyromācia in figura ignis: q̄ cō
sumit holocaustū: ꝓculdubio ydolatrie spēꝫ nō excludit i geo
mācia nihil taliū inuenio ſ ꝯfidit in satno ꝛ dn̄o hore: q̄ ei ꝑ ra-
dice ponūt: gaudetqꝫ numeꝝ rōne fulciri: ꝛ mlti sunt q̄ ei testi-
moniū ꝓhibēt nō sicut de aremācia: friuola ē ei licet silr ꝑ rōnē
ꝑsumat se iactitare: de Ciromācia ꝟo volo determiatōꝫ ꝛ mē-
tionē facē ꝑcipue ad pn̄s: qꝛ forte ps est phisonomie q̄re collec-
cta videt ex ſcatōib⁹ magisterij astroꝝ sup corp⁹ ꝛ aiaꝫ: dū mo
res ai ꝯuincit: ex exteriori signo corpis: nō qꝛ vnū sit cā alteri⁹
ſ qꝛ viōꝛ ab eodē causata: ꝑ q̄ de⁹ sit bn̄dict⁹ i secl'a secl'oꝝ amē

Explicit liber Alberti magni epī Ratisponen̄. de duabus sa
pientijs aut de recapitulatiōe omnium librorum astronomie.